

Pirjo Karttunen

29.11.2021

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN ASETUS ILMATIETEEN LAITOKSEN MAKSULLISISTA SUORITTEISTA

PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Ilmatieteen laitoksen maksullisista suoritteista annetun liikenne- ja viestintäministeriön asetuksen (1464/2019) voimassaolo päättyy 31.12.2021. Asetus on annettava uudelleen sen voimassaolon päättymisen vuoksi.

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi saman niminen uusi asetus. Asetus säilyisi lähes nykyistä vastaavana. Ryhmittelyä yhdenmukaistetaan siten, että 1 §:ssä ovat EU:n säätelemät ilmailun palvelut ja 2 §:ssä ICAOn säätelemät ilmailun palvelut. Tämän vuoksi 1 §:stä siviili-ilmailun avaruussääpalvelut siirretään 2 §:ään (1 mom. 2-kohta). Maksuperuste ei muutu.

Asetuksen olisi tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2022 ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2023.

Toimivaltapykälät:

Valtion maksuperustelaki (150/1992) 8 §.

NYKYTILA

Ilmatieteen laitoksen maksuista säädetään 19.12.2019 annetulla liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella (1464/2019), joka on voimassa 31.12.2021 saakka.

VALMISTELU

Asetus on valmisteltu virkatyönä liikenne- ja viestintäministeriössä yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen kanssa.

Asetusluonnos on ollut lausuntokierroksella 11.11. – 25.11.2021. Asetusluonnoksesta pyydettiin lausunnot keskeisiltä toimijoilta ja sidosryhmiltä. Lisäksi lausuntopyyntö on ollut kaikille avoimesti kommentoitavana Lausuntopalvelu.fi –palvelussa. Lausuntoja saatiin 12 kpl, joista 10 lausunnonantajaa ilmoitti, ettei niillä ollut lausuttavaa tai kommentoitavaa asetusluonnokseen.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto kiinnitti lausunnossaan huomiota maksuperustelain ja toisaalta kilpailulain mukaiseen hinnoitteluun, joka ei välttämättä ole kaikilta osin yhtenevä. Yksittäistapauksessa on mahdollista, että maksuperustelain mukainen liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavien suoritteiden määrittely ei välttämättä vastaa kilpailulain 30 a §:ssä edellytettyä. Lausunto on otettu jatkokäsittelyyn.

Valtiovarainministeriö puoltaa lausunnossaan asetusehdotusta esitetyssä muodossa.

KESKEISET VAIKUTUKSET

Ilmatieteen laitoksen maksullisen toiminnan, sisältäen liiketaloudellisen toiminnan, julkisoikeudellisen toiminnan ja siviili-ilmailun, osuus kokonaisrahoituksesta vuonna 2020 oli 18 %. Maksullisen toiminnan tuotot ko. vuonna oli 13,1 milj. euroa. Maksullisen toiminnan tuottojen ennakoidaan olevan 12,6 milj. euroa vuodessa ja kustannusvastaavuuden 101 %. Maksullisen toiminnan tuotoista julkisoikeudellisten suoritteiden tuottojen osuuden arvioidaan olevan 1,5 milj. euroa vuodessa ja kustannusvastaavuuden 100 %. Kaikki tuotot kertyvät Ilmatieteen laitoksen toimintamenomomentille 31.01.04.

ASETUKSEN SÄÄNNÖSKOHTAISET PERUSTELUT

1 § Soveltamisala

Pykälän ensimmäinen momentti määrittelee asetuksen soveltamisalan. Asetuksessa säädetään Ilmatieteen laitoksen suoritteiden maksullisuudesta ja niiden maksuperusteista, julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista, liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavista suoritteista sekä muista Ilmatieteen laitoksen maksullisista suoritteista perittävistä maksuista.

Pykälän toisessa momentissa on poikkeus säädettävän asetuksen soveltamisalasta sekä viittaussäännös lennonvarmistuspalvelujen yhteisestä maksujärjestelmästä annettuun komission asetukseen (EU) 2019/317. Komission asetuksen mukaisesti pakollisiksi määrättyihin tai suositeltaviin ilmailun sääpalveluihin sovelletaan komission asetusta ja siihen myöhemmin tehtyjä muutoksia sellaisenaan yhteisön lainsäädännön ensisijaisuusperiaatteen mukaisesti. Koska näihin tuottoihin ei sovelleta valtion maksuperustelakia, ne on merkitty erillisenä rivinä liitteenä olevaan kustannusvastaavuuslaskelmaan. Nämä suoritteet ja palvelut koskevat EU:n säätlemiä ilmailun palveluja.

2 § Julkisoikeudelliset suoritteet

Pykälän sanamuoto vastaa pääasiallisesti voimassa olevaa asetusta.

Ilmatieteen laitos perii valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n nojalla omakustannusarvon mukaisen maksun seuraavista suoriteryhmistä:

1) Ilmatieteen laitos tuottaa erityispalveluja maanpuolustusvalmiuden ylläpitämiseksi. Näistä merkittävimpiä ovat ilmavoimien, maavoimien ja merivoimien sekä pääesikunnan tilaukseen perustuvat palvelut (Valtion maksuperustelaki (150/1992) 3 § 1 mom. 2-kohta). Lisäksi Ilmatieteen laitos on neuvotellut erityispalvelujen tuottamisesta muille maanpuolustukseen liittyville toimijoille.

2) Ilmatieteen laitos tuottaa kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimukseen (SopS 11/1949) ja Euroopan komission asetukseen (EU) 2018/1139 ja tätä täydentävään asetukseen 2017/373 perustuvat pakollisiksi määrätty tai suositeltavat ilmailun sääpalvelut, jos kyse ei ole 1 §:n 2 momentissa tarkoitetusta palvelusta. Palveluiden hinnoittelua ja laskutusta ohjaavana säädöksenä on huomioitu komission täytäntöönpanoasetus EU 549/2004 ja tätä täydentävä asetus 2019/317 sekä viitejaksojen suorituskykytavoitteita ohjaavat täytäntöönpanopäätökset yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan suorituskyvyn kehittämisjärjestelmästä ja maksujärjestelmästä.

Siviili-ilmailun avaruussääpalveluiden osalta noudatetaan kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön päätöstä C-DEC 215/7 (13.11.2018). Päätöksen mukaan Suomi koordinoi yhtä globaalia keskusta. Päätöksessä todetaan, että palvelut ovat käyttäjille veloitusettomia ensimmäiset kolme vuotta (vuodet 2020, 2021 ja 2022).

Nämä suoritteet ja palvelut koskevat ICAOn säätlemiä ilmailun palveluja.

3) Ilmatieteen laitos tuottaa erityispalveluja tie-, meri- ja raideliikenteen turvallisuuden ja toimivuuden edistämiseksi etenkin liikennesektorin häiriötilanteissa. Nämä palvelut koostuvat Väyläviraston tilaukseen perustuvista palveluista (Valtion maksuperustelaki (150/1992) 3 § 1 mom. 2-kohta). Näissä tilanteissa on olemassa viranomaissopimus lakisääteisen palvelun hoitamisen menettelytavoista ja sisällöstä (Laki Ilmatieteen laitoksesta (212/2018). Väylävirasto vastaa palveluiden toimittamisesta niitä tarvitseville tahoille. Tällaiset suoritteet ovat julkisoikeudellisina hinnoiteltu omakustannusperusteisesti (Valtion maksuperustelaki (150/1992) 3 § 1 mom. 2-kohta).

4) Pelastustoimintaa ja ympäristönsuojeluviranomaisia varten annettavat lausunnot koskevat tapauksia, joissa em. viranomaiset tilaavat erilaisia säätilanne- ja ilmanlaatuselvityksiä. Kyseessä on julkisoikeudellinen suorite, koska Ilmatieteen laitos toimii pelastusasioissa ja ilmansuojeluasioissa ympäristönsuojeluviranomaisena a) ennakoilta suunnitteluasioissa ja toisaalta b) hetkellisesti tilannekohtaisissa asioissa lain velvoittamana (Pelastuslaki 379/2011, Ympäristönsuojelulaki 527/2014 ja Ympäristönsuojeluasetus 713/2014). Meripelastustoimen tehtäviin Ilmatieteen laitos on kuitenkin velvollinen osallistumaan korvauksetta (Meripelastuslaki (1145/2001) 4 §).

Säätilanne- ja ilmanlaatuselvitysten hinnoittelussa sovelletaan joissakin tapauksissa julkisoikeudellisen hinnoittelun sijaan liiketaloudellista periaatetta. Näin toimitaan, kun asiakas tai toiminnanharjoittaja tilaa Ilmatieteen laitokselta selvityksen, asiantuntijalausunnon tai tutkimuksen, joita voisi sellaisenaan tai siihen verrattavana suoritteena tilata joltain toiselta (kaupalliselta) toimijalta. Tämän tyyppiselle 3 §:n mukaiselle liiketaloudellisten suoritteiden hinnoittelulle on peruste myös siinä tapauksessa, kun suoritteen tuottaminen liittyy vastaanottajan taloudelliseen toimintaan. Jos Ilmatieteen laitoksella on tosiasiallinen yksinoikeus suoritteen tuottamiseen, määrätään suoritteesta perittävä hinta Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 § ja 7 § pykälän mukaisesti.

Suoritteen omakustannusarvoon lasketaan erilliskustannusten lisäksi osuudet yhteiskustannuksista. Ilmatieteen laitos hinnoittelee julkisoikeudelliset suoritteet tuote- tai tuntihintapohjaisesti. Tuntihinnoittelussa lasketaan suoritteen välittömään tuottamiseen arvioitu käytettävä tehollinen työaika ja työn suorittavien henkilöiden kuukausipalkka välilliset- ja yhteiskustannukset mukaan lukien. Julkisoikeudellisten suoritteiden kokonaisuus on kustannusvastaava (Valtion maksuperustelaki (150/1992) 6 § 1 mom.).

Julkisoikeudellisten suoritteiden asiakaskunta koostuu lähes yksinomaan turvallisuusluonteisista asiakkaista. Puolustusvoimille tarjottavissa palveluissa Ilmatieteen laitos on solminut asiakkaan kanssa sopimukset, joissa hinnoittelun on sovittu perustuvan Ilmatieteen laitoksen toteutuneisiin kustannuksiin. Sama pätee sopimusjärjestelyyn Väyläviraston kanssa. Viranomaissopimuksessa sovitaan suuresta palvelukokonaisuudesta mm. suoritteista, palveluista, hinnoista, toimitustavoista, tilauksista.

3 § Maksulliset muut suoritteet

Pykälän sanamuoto vastaa voimassa olevaa asetusta.

Pykälässä määritellään Ilmatieteen laitoksen liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavat suoriteryhymät. Suoritteet toimitetaan asiakkaan tilauksesta tai ne pidetään asiakkaiden saatavilla.

Valtion maksuperustelain 7 §:ssä tarkoitettuja muita suoritteita, jotka Ilmatieteen laitos hinnoittelee liiketaloudellisin perustein, ovat:

- 1) sää-, ilmasto- ja meri- ja avaruussääpalvelusuoritteet, jotka tehdään tilauksesta;
- 2) tilauksesta tehtävät selvitykset, lausunnot ja tutkimukset;
- 3) Ilmatieteen laitoksen hallinnassa olevien tilojen käyttö;
- 4) asiakirjojen kopiointi, muu jäljentäminen ja lähettäminen lukuun ottamatta 2 momentissa tarkoitettuja kopioita ja tulosteita; sekä

5) asiakkaiden tilaamat tai heidän saatavinaan pidettävät muut erityispalvelut kuten konsultointipalvelut ja suoritteet, jotka eivät sisälly edellä oleviin kohtiin.

Suoritteita tehdään laajasti elinkeinoelämän tarpeisiin.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:n 2 momentissa tarkoitettusta tiedon esille hakemisesta sekä saman lain 34 §:n 3 momentissa tarkoitettujen kopioiden ja tulosteiden antamisesta perittävistä maksuista päättää Ilmatieteen laitos ottaen huomioon, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:ssä säädetään.

Ilmatieteen laitoksen suoritteiden jako maksullisiin ja maksuttomiin perustuu valtion maksuperustelain (150/1992) 4 ja 5 §:ään. Pykälän 5 § mukaisesti maksuttomia ovat sellaiset Ilmatieteen laitoksen suoritteet, joiden tuottaminen ei kohdistu suoranaisesti yksittäiseen henkilöön, yritykseen eikä muutoin tarkoin rajattuun ryhmään. Käytännössä tämä merkitsee maksuttomuutta niissä perussääpalveluissa, jotka Yleisradion radioverkon tai internetin kautta tarjotaan kaikille kansalaisille. Vain vähäisiä kustannuksia aiheuttavat yleisluonteiset neuvonta-, ohje-, opastus- ja tiedotuspalvelut ovat maksuttomia. Samoin sää-, ilmasto-, lentosää- ja meridata sekä kansallisen sääennustemallin data ovat maksuttomia.

4 § Voimaantulo

VOIMAANTULO

Esitetään, että asetus tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2022 ja olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2023.